

UDK 159.922.1:27-722.5-447.7

27-722.5:37

27-722.5-584

<https://doi.org/10.53745/bs.92.3.9>

Primljeno: 28. 6. 2022.

Prihvaćeno: 15. 2. 2023.

Izvorni znanstveni rad

ZDRAVA INTEGRACIJA PSIHOSEKSUALNE I DUHOVNE DIMENZIJE U SVEĆENIČKOM ŽIVOTU

Sanda SMOLJO-DOBROVOLJSKI

Katolički bogoslovni fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Vlaška 38, p.p. 5, 10 001 Zagreb
sanda.smoljo@hotmail.com

Karlo ŠIMEK

Katolički bogoslovni fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Vlaška 38, p.p. 5, 10 001 Zagreb
karlosimek18@gmail.com

Sažetak

Svijest o važnosti ljudske dimenzije u odgoju i obrazovanju svećeničkih kandidata bila je oduvijek prisutna u Crkvi. Međutim, tek nakon Drugoga vatikanskog koncila sve više je postajalo jasnije da je ljudska dimenzija ujedno i temelj cjelokupne formacije. U ovom članku definiramo što je to psihoseksualna integracija i donosimo pregled različitih psihičkih poteškoća koje se mogu javiti tijekom formacije ili kasnije u svećeničkom životu. U drugom dijelu članka ističemo važnost ljudske formacije i predlažemo intervencije koje mogu pospješiti proces psihoseksualne integracije i pomoći u rješavanju psihičkih poteškoća, a to su psihofizička procjena kandidata, psihološko savjetovanje ili psihoterapija, rad s odgojiteljima, svećeničke grupe podrške i suradnja sa stručnjacima za mentalno zdravlje. Na kraju donosimo kratak pregled rada s jednim bivšim svećeničkim kandidatom i jednim svećenikom kako bismo pokazali mogućnosti rada na integraciji psihoseksualne i duhovne dimenzije na konkretnim slučajevima.

Ključne riječi: ljudska formacija, psihoseksualne poteškoće, psihoseksualna integracija, psihološka procjena, psihološko savjetovanje

Uvod

Čovjek je složeno biće koje možemo razumjeti samo ako promatramo razne dimenzije koje određuju njegovu egzistenciju. Temeljne dimenzije koje obi-

lježavaju čovjekov život i njegovo sveukupno djelovanje su tjelesna, psihička i duhovna dimenzija.¹ Psihička i duhovna dimenzija određene su uvelike tjelesnom dimenzijom te biološkim, fiziološkim i neurobiološkim procesima koji sačinjavaju bit tjelesne dimenzije, vrijedi naravno i obrnuto, psihički i duhovni procesi utječu na fiziološke i neurobiološke procese.² Kao primjer utjecaja neurobioloških procesa na psihičke i duhovne procese možemo navesti depresiju. Naime, pretpostavlja se da na nastanak depresije utječe poremećaj osjetljive ravnoteže neurotransmitera u živčanim stanicama mozga poput noradrenalina, serotonina i dopamina što onda pridonosi stvaranju osjećaja bespomoćnosti, beznađa, tuge, praznine, smanjene energije i nedostatka osjećaja zadovoljstva u većini aktivnosti, što su jedni od glavnih simptoma depresije.³ Kao primjer utjecaja psihičkih i duhovnih procesa na tjelesne (fiziološke) procese možemo navesti placebo učinak. Kod placebo učinka osobe su uvjerenе da su dobile lijek dok su u stvarnosti, farmakološki gledano, dobile neutralan i neučinkovit pripravak. Pokazalo se da uvjerenja i očekivanja bolesnika koji je primio placebo da mu taj »lijek« može pomoći djeluju na brojne načine na fiziološke procese te mogu pridonijeti ozdravljenju bolesnika.⁴ Seksualnu dimenziju možemo promatrati kao bitnu tjelesnu i bitnu psihičku dimenziju jer uvelike utječe na ponašanje čovjeka i određuje biološke i psihičke procese u njemu. Te tri dimenzije psihička, tjelesna-seksualna i duhovna su u kompleksnim međusobnim odnosima.⁵

Sintagma *psihoseksualna dimenzija* odnosi se na psihičku i seksualnu dimenziju čovjekova života. Psihička dimenzija obuhvaća kognitivne i emotivne procese u čovjeku i njegovo ponašanje.⁶ Seksualna dimenzija označava biološke razlike (anatomija, organi) između muškog i ženskog spola, psihičke razlike, i tipična ponašanja vezana za pojedini spol.⁷ S psihološkog stajališta seksualnost se može opisati kao osjećaji i stavovi koje osoba ima prema vlasti-

¹ Usp. IVAN PAVAO IL., *Pastores dabo vobis – Dat ću vam pastire. Apostolska postsinodalna pobudnica kleru i vjernicima o svećeničkoj izgradnji (formaciji) u sadašnjim prilikama* (15. III. 1992.), Zagreb, 1992., br. 44 (dalje: PDV).

² Usp. Milivoj BORANIĆ (ur.), Uvod, u: *Psihoneruoimunologija. Povezanost imunostava sa živčanim i endokrinim sustavom*, Zagreb, 2008., 3-8.

³ Usp. James N. BUTCHER – Jill M. HOOLEY – Susan MINEKA, *Abnormal Psychology*, Boston, ¹⁶2014., 217-223.

⁴ Usp. Milivoj BORANIĆ (ur.), *Konceptualni sustavi o podrijetlu i liječenju bolesti*, 13.

⁵ Usp. *Isto*, 4-5 (Uvod).

⁶ Usp. Jose KUTTIANIMATTATHIL, *Psychosexual Maturity and God's Call to Wholeness and Holiness*, u: Jose PARAPPULY – Jose KUTTIANIMATTATHIL (ur.), *Psychosexual Integration and Celibate Maturity*, I, Bangalore, 2012., 8.

⁷ Usp. *Isto*, 9.

tom tijelu, vlastitoj seksualnoj ulozi te prema drugim ženama i muškarcima ili jednostavno kao sposobnost osobe da ima seksualne osjećaje.⁸

Možemo reći kako je integracija psihoseksualne i duhovne dimenzije dinamičan proces koji traje cijeli život od rođenja do smrti. Psihoseksualna integracija je progresivna kombinacija svih elemenata koji sačinjavaju mentalnu, emotivnu i seksualnu dimenziju ljudskog života, tako da u svakom stadiju života osjećamo, mislimo i djelujemo kao zrele osobe.⁹ Takva integracija obuhvaća dinamičan međuodnos seksualnih poriva, osjećaja, iskustava, okolnosti, zadataka koji se trebaju postići u svakom stadiju te svjesnost i odluke koje nas vode prema zrelim i brižnim odnosima.

Sljedećih šest činitelja čine temelj procesa psihoseksualne integracije: fizički, kognitivni, emotivni, socijalni, moralni i duhovni činitelji.¹⁰ Fizički činitelji obuhvaćaju genetske, biološke i hormonske faktore, a kognitivni činitelji precizno i prikladno seksualno znanje, pozitivnu percepciju vlastitog tijela i stav poštovanja prema sebi i drugima. Nadalje, emotivni činitelji svode se na prihvaćanje svojeg tijela, na svijest o svojim seksualnim osjećajima i njihovo spontano prihvaćanje te na zdrave osjećaje prema drugima dok socijalni činitelji obuhvaćaju odnos s drugima bez nametanja, sposobnost da se bude otvoren, sposobnost da se održava prijateljstvo i intimnost. Moralni činitelji obuhvaćaju vrednovanje stavova i djelovanja koji su nužni za seksualnu integraciju, izraze seksualnosti koji su zdravi, u skladu s izabranim pozivom i obogaćuju druge. Na kraju, duhovni činitelji odnose se na prihvaćanje Božje prisutnosti i svetoga, što se između ostalog očituje u seksualnim osjećajima i izražajima seksualnosti i spoznaji da seksualnost i duhovnost nisu neprijatelji, nego prijatelji. Kada se svi ti činitelji dobro slažu i međusobno su uravnoteženi, osoba može dobro funkcionirati, ispuniti svoje temeljne potrebe i unutarnje potencijale te možemo reći da je ta osoba postigla psihoseksualnu integraciju, tj. afektivnu zrelost. Ako je bilo koji od tih činitelja odsutan, slabo ili nezdravo razvijen, tada će put prema psihoseksualnoj integraciji biti usporen ili u krajnjem slučaju zaustavljen.¹¹

Psihoseksualna integracija odnosi se na sve osobe i važna je za sve osobe koje žele postići zdrav, zreo i uravnotežen život, a ne samo na posvećene osobe. Posvećene osobe trebale bi psihoseksualnoj integraciji posvetiti posebnu pažnju jer jedino na taj način mogu zadovoljno i zdravo živjeti svoj poziv i

⁸ Usp. *Isto*.

⁹ Usp. *Isto*.

¹⁰ Usp. *Isto*, 9-10.

¹¹ Usp. *Isto*, 10.

pomoći drugima da žive zdravo, zrelo i odgovorno. Čini se kako je glavni problem u svećeničkoj formaciji bio taj što se često stavljao velik naglasak na duhovnu formaciju, a manje na ljudsku formaciju, koja je temelj za intelektualnu, pastoralnu i duhovnu formaciju. Dapače, duhovna i psihoseksualna dimenzija često su se u praksi promatrale kao međusobno isključujuće ili nešto što se jedno drugom protivi. Polazimo od pretpostavke kako je ljudska formacija temelj te da bez dobre ljudske formacije, nema dobre intelektualne, duhovne i pastoralne formacije.

U prvom djelom ovog članka donosimo kratak prikaz seksualnosti u kršćanskoj antropologiji, neke oblike suvremene kulture življenja seksualnosti, obrane kojima se osoba koristi u (ne)suočavanju sa seksualnošću te poteškoće i znakove psihoseksualne nezrelosti koji se mogu javiti u afektivnom sazrijevanju svećeničkih kandidata i svećenika. Drugi dio članka predlaže intervencije koje mogu pridonijeti zdravoj integraciji psihoseksualne i duhovne dimenzije svećeničkog života, a to su: 1) psihološka procjena kandidata kod primanja u bogosloviju ili redovničku zajednicu, 2) psihološko savjetovanje ili psihoterapija tijekom formacije, 3) radionice za odgajatelje svećeničkih kandidata, 4) svećeničke grupe za podršku i 5) suradnja sa stručnjacima za psihičko zdravlje. Članak završava prikazom konkretnog rada na dvama slučajevima kako bi se postigla zdrava integracija psihoseksualne i duhovne dimenzije, odnosno afektivna zrelost.

1. Implikacije psihoseksualne i duhovne nezrelosti u svećeničkom životu

1.1. Seksualnost u kršćanskoj antropologiji

U uvodnom dijelu vidjeli smo da psihoseksualna dimenzija pripada području afektivnosti i kao takva ima strukturalnu ulogu u razvoju identiteta osobe.¹² Jedan vid afektivne zrelosti je seksualna zrelost. Seksualnost je temeljna komponenta osobnosti i karakterizira muškarca i ženu ne samo na *fizičkoj razini*, nego i na *psihološkoj i duhovnoj*.¹³ Zrela seksualnost traži svoju ulogu, a ona je biti sustvaratelj s Bogom, biti suodgovoran s Bogom za sve ono što je On stvorio.

¹² Usp. Paolo GAMBINI – Mario O. LLANOS – Giuseppe M. ROGGIA, (ur.), *Formazione affettivo-sessuale. Itinerario per seminaristi e giovani consacrati e consacrate*, Bologna, 2017.; Paolo GAMBINI, *Esprimere il sesso oltre la genitalità. Una sfida per i celibi volontari e non solo*, Milano, 2022.

¹³ Usp. SACRA CONGREGAZIONE PER L'EDUCAZIONE CATTOLICA, *Orientamenti educativi sull'amore umano. Lineamenti di educazione sessuale* (1. XI. 1983.), Roma, 1984., br. 4.

Imajući u vidu da »čistoća znači integraciju spolnosti u osobi«¹⁴ svaki oblik nemogućnosti vladanja sobom ili usmjeravanja vlastite seksualnosti u skladu s pozivom na čistoću možemo promatrati kroz prizmu psihoseksualne nezrelosti ili patologije: poremećaja ličnosti, teške psihopatologije i parafilije.¹⁵ Kako bismo razumjeli poteškoće koje se mogu javiti u afektivnom sazrijevanju svećeničkih kandidata, odnosno zaređenih svećenika, važno je najprije razumjeti seksualnost, njezino značenje za ljudsku narav, rast i razvoj.

Seksualnost kao jedan aspekt ljudske naravi nije jednostavno seks shvaćen u genitalnom smislu i kao takav nikad se ne može poistovjećivati samo s fiziološkim instinktom. Na duhovnoj razini seksualnost je glad duše za cjelovitošću, odnosno integritetom. Gledano fizički, emocionalno, seksualnost je sveobuhvatna energija u čovjeku. Ona u svakoj osobi predstavlja nagon za ljubavlju, zajedništvom, obitelji, prijateljstvom, privrženosti, cjelovitosti, za trajanjem i besmrtnošću, radošću, veseljem i smijehom.¹⁶ »Spolnost obuhvaća sve vidike ljudske osobe u jedinstvu njezina tijela i duše. Ona se posebno odnosi na afektivnost, sposobnost voljenja i rađanja i, na općenitiji način, na sklonost sklapanju veza zajedništva s drugima.«¹⁷

1.2. *Suvremena kultura poimanja seksualnosti*

Živimo u društvu *bipolarne* i *granične* slike o seksualnosti. S jedne strane prisutna je rastuća *seksualna apatija*, a s druge strane *manija življenja* seksualnosti bez inhibicija. Poimanje seksualnosti sve više oscilira od idealizacije do omalovažavanja i banaliziranja. Drugim riječima, sekularna slika seksualnosti postaje sve više distorzirana u odnosu na ono što je Bog htio dajući čovjeku dar seksualnosti. S druge pak strane, u crkvenim institucijama, napose u formativnim stadijima, pitanje seksualnosti bilo je dugo potisnuto, zanemareno, izazivalo je strah¹⁸ i krivnju, a u nekim ekstremnim slučajevima pitanje afektivnosti je i »demonizirano«, odnosno promatrano kao *onostrano iskušnje*, a ne kao inherentan dio čovjekove naravi. To znači da se na afektivnost gledalo,

¹⁴ HRVATSKA BISKUPSKA KONFERENCIJA (ur.), *Katekizam Katoličke Crkve*, Zagreb, 1994., br. 2395 (dalje: KKC).

¹⁵ Usp. Luis M. G. DOMÍNGUEZ, *Celibato e patologie sessuali*, u: *Tredimensioni*, 7 (2010.), 207-215.

¹⁶ Usp. Paul MCGAVIN, *Growing in celibate chastity*, u: *Human Development*, 31 (2010.) 3, 31-37.

¹⁷ HRVATSKA BISKUPSKA KONFERENCIJA (ur.), *Katekizam Katoličke Crkve*, 2332.

¹⁸ Usp. Michael E. CAVANAGH, *The Impact of Psychosexual Growth on Marriage and Religious Life*, u: *Human Development*, 4 (1983.) 3, 16.

i ponekad još gleda, kao na isključivu napast na koju treba jedino duhovno odgovoriti. Ističe se duhovna borba, a zanemaruje psihološka.¹⁹ Nije cilj *ubiti i zakopati* dar nego ga živjeti na način da osobu čini cjelovitom, spremnom na sebedarje, a ne na zatvaranje zbog straha od vlastite neintegrirane seksualnosti. Nerijetko se kod mladih koji imaju rigidnu strukturu zna zauzeti pogrešan pristup u kojem se mrtvljenje afektivnosti poistovjećuje sa samokastracijom. Taj dinamizam je vrlo opasan za rast u pozivu jer blokira rast u nutarnjoj slobodi, koja uključuje *eros* i *agape*, s tim da *eros* bude u službi *agape*. Cilj rasta bio bi psihološku borbu preobraziti u duhovnu,²⁰ čime se omogućuje i potiče rast i razvoj, a ne fiksacija jedne dimenzije, koja nadalje ugrožava, a ponekad i blokira integraciju.

Znanstveno-stručna literatura ukazuje kako čovjek ne može biti cjelovit ako nije seksualno zdrav, odnosno ako svoju seksualnost ne živi u skladu s izabranim vrijednostima. To potvrđuju mnogi primjeri iz kliničke prakse uočljivi kod osoba u početnoj i trajnoj formaciji.²¹ Osobe koje u fazi adolescencije (što odgovara početnoj formaciji) nisu prošle dovoljno dobro kroz glavne stadije seksualnog razvoja (seksualna fantazija, seksualna preokupacija, površni odnosi)²² mogu kasnije u svećeničkom životu iskusiti poteškoće koje imaju svoj uzrok u fiksaciji na jednom od spomenutih stadija. Često se kasniji problemi u pastoralu i životu svećenika ne povezuju na ovaj način nego se na njih gleda kao na izolirane od seksualno-afektivnog dijela. No kada se razviju neki blaži oblici psihopatologije, problemi sa snom, hranom, alkoholom, depresijom, tjeskobom, uglavnom se rješavaju farmakoterapijski, a ne psihoterapijski i na duhovnoj dimenziji. Ne poričemo važnost farmakoterapije, dapače nužna je kad za to postoje indikacije, ali u pristupu psihoseksualnim poteškoćama ne smiju biti jedina pomoć. Mora se uključiti psihoterapijska pomoć i duhovno praćenje. Nerješavanje i neotvaranje spomenutih psihoseksualnih poteškoća

¹⁹ Usp. Giuseppe M. ROGGIA, *Cammino spirituale e maturazione affettivo-sessuale*, u: Paolo GAMBINI – Mario O. LLANOS – Giuseppe M. ROGGIA, (ur.), *Formazione affettivo-sessuale. Itinerario per seminaristi e giovani consacrati e consacrate*, 103-111.

²⁰ Usp. Paul MCGAVIN, *Growing in celibate chastity*, 3.

²¹ Na temelju individualnih razgovora i razgovora u grupi po završetku edukacijsko-formacijskih seminara za bogoslove i kandidatice za redovnički život, održanih u raznim formativnim kućama u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini na temu kako integrirati afektivni svijet s vrijednostima izabranog poziva, dobiveni su sljedeći podatci: govor o seksualnosti još je značajan *tabu* koji je vrlo potentan; mnogi ispitanici ne znaju kako prepoznati, prihvatiti i usmjeriti vlastiti afektivni svijet s vrijednostima poziva. Značajan je i broj onih koji su u završnoj fazi formacije te se prvi put susreću sa spomenutom temom i smatraju da bi takve teme trebale biti od početka u formacijskim kućama.

²² Usp. *Isto*, 19-20.

na duge staze može potkopavati rast u duhovnom životu, a u konačnici potkopava i sam poziv. Jedan od glavnih simptoma tih dinamika je gubljenje žara za naviještanje evanđelja.

Veći dio današnjeg društva hiperseksualizirane kulture ne uzima seksualnost u punom i dubinskom smislu kao element koji prožima čovjekov život i odnose s drugima, već je fiksirano na seksualne odnose i seksualna zadovoljstva shvaćena isključivo kao fizičko, genitalno zadovoljstvo i misli isključivo u kategorijama »imati seksualne odnose i zadovoljstva«. Takva posvemašnja fragmentiranost ljudske seksualnosti i cijepanje integriteta ljudske osobe vrlo je tragičan redukcionizam.²³

1.3. Bijeg od seksualnosti

Agresivna »kultura golog tijela« iskrivljuje poimanje seksualnosti i svodi tijelo na razinu konzumerizma, što može utjecati nepovoljno na mlade u formaciji, napose one krhkog identiteta. Ukoliko nedostaje edukacija i pomoć na putu sazrijevanja prema seksualnoj zrelosti, mladi ljudi pribjegavaju raznim obrinama. Neophodni su preventivni programi²⁴ u kojima bi se odgajalo mlade za seksualnu zrelost te time izbjegle opasnosti razvoja kompulzivne seksualnosti.²⁵ Autor Patrick J. Carnes govori o poremećaju seksualne želje u vidu seksualne anoreksije i seksualne ovisnosti.²⁶ U prvom slučaju to bi bile osobe koje odbijaju seksualnost, a u drugom osobe koje su ovisne o seksualnim zadovoljstvima. Imajući u vidu te podjele, možemo promatrati kako se netko (ne)suočava s vlastitom seksualnom dimenzijom te na temelju toga možemo razlikovati dva tipa:²⁷

Osobe s agresivnim obranama – to su osobe koje se lako ljute, uznemirene su i napadački usmjerene kada se spomene seksualnost. One vrlo rigorozno prosuđuju seksualnost, afektivni svijet smatraju opasnim, i u nekim ekstremnim slučajevima demonskim, te čine sve kako bi se toga oslobodile. Nerijetko bježe u duhovnost koja poprima sterilne karakteristike. Ta sterilnost se,

²³ Usp. Paolo GAMBINI, *Esprimere il sesso oltre la genitalità*, 31-50.

²⁴ Usp. James P. BURNS, *Sexuality Formation*, u: *Human Development*, 32 (2011.) 1, 11.

²⁵ Usp. Jocelyn GREGOIRE – Chrissy JUNGERS, *Sexual Addiction and Compulsivity among Clergy: How Spiritual Directors can Help in the Context of Seminary Formation*, u: *Sexual Addiction & Compulsivity*, 11 (2004.) 1, 71-81.

²⁶ Usp. Patrick J. CARNES, *Sexual Anorexia: Overcoming Sexual Self-Hatred*, Minnesota, 1997.

²⁷ Obiteljsko okruženje je prva škola seksualnosti. Način na koji se govorilo i je li se uopće govorilo o toj važnoj ljudskoj dimenziji ima značajan utjecaj na stav prema vlastitom tijelu i vlastitoj seksualnosti. O toj temi vidi više u: Samuela RIGON, *Discernimento vocazionale e indagine dell'area sessuale*, u: *Tredimensioni*, 6 (2009.), 300-307.

između ostalog, vidi i u nedostatku empatije prema drugima koji su slabi i krhki na području življenja seksualnosti. Onaj koji nema empatije prema sebi ne može ju osjećati ni za druge. Nedostatak empatije uočava se u olakotnom kritiziranju i teškim prosudbama i osudama. Frustracije na seksualnoj razini nemaju ništa sa stupnjem inteligencije. Inteligentne osobe mogu razviti »inteligentnije i tim opasnije obrane«, odnosno devalvaciju drugih i rigidnost. Onaj koji svoju inteligenciju koristi kako bi se obranio od seksualnih nagona, može postati vrlo hladan sudac,²⁸ opasan za formativni proces u smislu da blokira seksualnu dimenziju, što se manifestira i na druge aspekte ličnosti.

Osobe s pasivnim obranama – osobe su koje potiskuju svoj seksualni nagon, seksualnu želju. Potiskivanje vlastitih afektivnih dinamika podloga je za razvoj mnogih anksioznih, depresivnih, histeričnih poremećaja, opsesivnih misli, kompulzivnih radnji i oscilirajućih interpersonalnih odnosa. Zašto je to tako? Odgovor je jednostavan: potisnuta afektivnost lako može biti aktivirana dnevnim događajima. Svaki put kada se dogodi nešto što ima sličnosti s potisnutim materijalom u podsvijesti, osoba može osjetiti napetost koja generira tjeskobu, a ona opetovano automatski aktivira mehanizme obrane od primitivnih (npr. negacija, omalovažavanje) do nezrelih (npr. projekcija, disocijacija) i neurotičnih (potiskivanje, intelektualizacija).²⁹ Kad mehanizam potiskivanja više ne funkcionira, dolazi do pojave simptoma. Osobe koje potiskuju seksualnost imaju često seksualizirane snove i opsesivne seksualne misli. Ono što se događa u psihodinamici možemo prikazati kao put od represije seksualnosti do »depresije odnosa«. Ako osoba duboko potiskuje i negira seksualnost, ne znači da je riješila problem. Naime, problem se povećava i proširuje s intrapsihičke razine na interpersonalnu dimenziju jer se povećava sklonost za izbjegavanjem drugih osoba koje svojom pojavom mogu izazvati nemir i neugodu. Taj ekstremni dio izbjegavanja ima korijene u strahu, tjeskobi i sramu.³⁰ Drugi oblik koji možemo vidjeti uočljiv je u opsesivnim mislima i hiperseksualiziranoj »dioptriji«, gdje osoba bilo koji intimniji ili afektivniji odnos erotizira, što joj stvara velike poteškoće. Ovdje se mogu stvoriti razne obmane i pogrešni zaključci. Naime, netko tko je heteroseksualac a živi isključivo u muškom okruženju, može, a da to zaista nije, zbog potisnute sek-

²⁸ Gledano biblijski čovjek ne bi smio preuzimati ulogu suca u odnosu na drugoga. To je lijepo prikazao sluga Božji Josip Stadler postavivši kao načelo života da čovjek treba prema bližnjemu imati srce materinje, a prema sebi srce sudačko.

²⁹ Usp. George E. VAILLANT, *Ego Mechanisms of Defence. A guide for Clinicians and Researchers*, Washington, DC, 1992., 243-251.

³⁰ Usp. Kevin P. MCCLONE, *Intimacy and Healthy Affective Maturity. Guidelines for Formation*, u: *Human Development*, 30 (2009.) 4, 5-13.

sualnosti osjetiti homoseksualnu privlačnost. Takva dinamika moguća je i u ženskim zajednicama. Tako se događa da osoba osjeti kako u jednom prijateljskom odnosu ima sve više opsesivne, homoseksualne misli, koje joj generiraju tjeskobu, strah i sumnju. Svi ti emocionalni statusi, ako nisu verbalizirani, ako nisu podijeljeni s nekim u koga osoba ima povjerenja, povećavaju psihološku krizu, koja se može lako maskirati kao kriza poziva, pa čak i dovesti do napuštanja poziva.

1.4. Simboličko značenje seksualnosti

U ovom dijelu rada prikazat će se simboličko značenje seksualnosti te predstaviti njezine glavne oznake. Kada se seksualno zadovoljstvo koristi kao prirodni ventil za smanjenje frustracije, napetosti ili kao obrana od osjećaja inferiornosti, onda govorimo o simboličnom značenju seksualnog čina. Taj simbolizam, odnosno manifestno seksualno ponašanje može biti simptom jednog dubljeg sindroma koji zahvaća čitav identitet pojedinca. Dokaz da postoji latentna nesvjesna dinamika, koja uzrokuje kompulzivnu repeticiju, najbolje potvrđuju silni naponi koje osoba ulaže uz intenzivno duhovno vodstvo, ali problem u vidu seksualne slabosti koja vodi u grijeh, unatoč kognitivnom, voljnom i duhovnom naporu i dalje perzistira, a u nekim slučajevima se čak poveća ili pronade svoj drugi kompenzatorni kanal.³¹ Može se dogoditi da osoba kompulzivnu repeticiju na seksualnom području zamijeni npr. kompulzivnim prejedanjem ili konzumiranjem alkohola, učestalim, višesatnim igranjem videoigrica, kladionica i slično. Sadržaj je isti, odnosno psihodinamski gledano isti latentni konflikt ostaje, samo je proces i način izražavanja frustracije i napetosti koji je s njim povezan promijenio »kanal« pražnjenja.

1.4.1. Oznake seksualnosti

Na temelju naravi ljudske seksualnosti možemo razlikovati dvije glavne oznake: *svudašnjost* i *plastičnost*. To znači da simbolizam sadržan u seksualnosti može izraziti emocije, potrebe, konflikte i odnose koji nisu nužno seksualne naravi. *Svudašnjost* označava da neseksualno ponašanje može služiti da se izrazi poteškoća na seksualnom području, dok s druge pak strane, *plastičnost* podrazumijeva da seksualnost može služiti kao *plastelin*, ventil za razne druge motivacije ili frustracije koje proizlaze iz nezadovoljenja drugih potreba

³¹ Usp. Amedeo CENCINI, *Celibato e compensazione*, u: *Tredimensioni*, 8 (2011.), 43-52.

poput agresije, afektivne ovisnosti, dominacije, inferiornosti i mnogih drugih. U prilog tomu ide i studija M.A. Friedericha koja potvrđuje ovu tezu: seksualni odnos, ili u širem smislu gledano bilo koji oblik seksualnog zadovoljstva, može služiti da se izraze drugi osobni konflikti, potrebe i tjeskobe, bijeg od samoće, borba protiv osjećaja manje vrijednosti, pokazivanje moći nad drugom osobom itd.³² Ta manipulacija seksualnosti uzrokovana egoističnim i utilitarnim dinamikama treba biti početna točka razumijevanja dubljih problema kod osobe.

Neuroznanost je dokazala da u mozgu postoje »centri za ugodu«, koji se aktiviraju kada osoba čini ono što joj pričinjava zadovoljstvo i ugodu. Uživavanje u hrani, zadovoljenje seksualnog nagona, osjećaj emocionalne ugone, uživanje u glazbi i umjetnosti prirodni su poticaji za aktivaciju spomenutih centara.³³ Uzimajući u obzir nekoliko čimbenika kao što su: plastičnost seksualnosti (npr. može se isprazniti agresivni nagon bez da osoba dolazi u konflikt s drugima), preplavljenost hormonom dopaminom i doživljavanjem emocionalne ugone nakon seksualne gratifikacije, možemo razumjeti zašto je nekim kandidatima u formaciji i određenom broju svećenika i redovnika područje seksualnosti jedno od najbolnijih i najranjivih područja. Nakon trenutne ugone i osjećaja relaksacije dolazi do razumsko-duhovne procjene čina, što može generirati neurotičnu ili zdravu krivnju. Ovisno o stupnju zrelosti, u slučaju neurotične krivnje osoba se zatvara u začarani krug, dolazi do učestalih padova u čistoći, što može u kompulzivnom smislu trajati i po nekoliko dana, nakon kojeg slijedi period apstinencije koji je teško održiv na duže vrijeme. Takvi padovi i oscilacije učestaliji su što je osoba izloženija stresu. Automatizam kojim se vlastito tijelo koristi i traži ventil narušava psihološki i duhovni napredak. Zato je vrlo važno u pristupu problemu masturbacije i pornografije ne pristupiti jednostrano i ne gledati ga isključivo kao grijeh, nego uvijek imati u svijesti i psihološku pozadinu problema. Jednostranim pristupom može se zaustaviti i obeshrabriti zdrav razvoj osobe. Istraživanja potvrđuju da mnogi problemi u svećeničkom životu, a također i u bračnom životu, nastaju zbog zakočenog psihoseksualnog rasta ili psihoseksualne nezrelosti.³⁴

³² Usp. M.A. FRIEDERICH, Motivations for coitus, u: *Clinical Obstetric and Gynecology*, 3 (1970.), 691-700

³³ Usp. Kent C. BERRIDGE – Morten L. KRINGELBACH, Pleasure systems in the brain, u: *Neuron*, 6 (2015.) 86, 649.

³⁴ Usp. Michael E. CAVANAGH, The Impact of Psychosexual Growth on Marriage and Religious Life, 19.

1.4.2. Odgojna funkcija krize

Promatrajući seksualnu nezrelost iz perspektive interdisciplinarnе antropologije, može se reći da je ona znak egzistencijalne nezrelosti³⁵ koja se odnosi na krhkosti u psihološkoj i duhovnoj dimenziji. U razumijevanju nezrelosti potrebno je razumjeti prirodu ili razinu afektivne ili psihoseksualne slabosti, koja može ukazivati na razvojni zastoj ili nedovršen razvojni proces. Razvijajući se ljudi napreduju od jednog stadija prema sljedećem bez nekih velikih poteškoća, osim što se moraju suočiti i proći kroz promjene svojstvene svakoj fazi razvoja, odnosno suočiti se s radostima i zbunjenošću koju promjene donose. Poznata teorija Erika H. Eriksona,³⁶ naglašava osam razvojnih stadija, a svaki stadij odgovara određenoj životnoj dobi i označen je antinomijom ili konfliktom između dvaju polariteta, npr. povjerenje nasuprot nepovjerenju u prvom stadiju života.

Iskustvo neravnoteže u osobnom životu može voditi osobu prema uspješnom ili neuspješnom rješenju koje određeni stupanj zahtijeva. Erik H. Erikson kaže da se osoba razvija kroz krize, a svaki sljedeći stadij je potencijalna kriza zbog radikalne promjene u perspektivi. Ta kriza sugerira normalan razvojni put, ne prijetnju ili katastrofu, već prekretnicu, presudno vrijeme povećanja ranjivosti i pojačanih potencijala, i kao takva predstavlja izvor snage i fleksibilnosti. Krize koje se događaju tijekom formacije normalna su i očekivana pojava.³⁷ Ako osoba nikad ne doživi krizu ili ne propituje svoj formativni rast i razvoj, treba se zapitati je li ta osoba stvarno u formaciji ili psihološko-duhovnoj »deformaciji«, u smislu da je rigidna, zatvorena i sterilna.

Često se dogodi da osoba koja je već napravila izbor zvanja (svećenik, redovnik ili bračni poziv), koji zahtijeva psihoseksualni razvoj a koji još osoba nije postigla, može upasti u krizu i izjaviti da nije u mogućnosti da živi svoj izbor. Ono što osobe u krizi trebaju, jest netko tko će im pomoći da se suoče s prijelaznom poteškoćom emocionalnog ili seksualnog razvoja. U tim biološko-psihološkim napetim razvojnim fazama osobe u početnoj ili trajnoj formaciji mogu biti sklonije zaljubljanju, osjećaju privlačnosti prema drugim osobama. Vrlo je opasno zatvaranje u sebe i potiskivanje. Važno je da osoba ima barem jednu osobu od povjerenja, duhovnika, prijatelja, subrata, s kojim

³⁵ Usp. Luigi M. RULLA – Franco IMODA – Joyce RIDICK, *Anthropology of the Christian Vocation. Existential confirmation*, Rome, 1989.

³⁶ Usp. Erik H. ERIKSON, *Identity and the Life Cycle*, New York, 1980., 108-175.

³⁷ Usp. Vincenzo PERCASSI, Come capire che il problema c'è, u: *Tredimensioni*, 1 (2004.) 3, 314-324. Vincenzo PERCASSI, Come far accettare che il problema c'è, u: *Tredimensioni*, 2 (2005.), 81-92.

može podijeliti iskustvo zaljubljenosti i otvoriti neugodne i bolne osjećaje koji se evociraju u suočavanju s izazovima. Nakon što osoba počne otvarati, prorađivati i integrirati svoje osjećaje sa životnom situacijom, kriza počinje blijediti i iščezavati. Taj tip krize može se dogoditi u bilo kojem zvanju, ne samo za osobe koje žive u celibatu.

1.5. Psihoseksualne poteškoće

Osoba koja svjesno izabire živjeti čistoću nije aseksualna po naravi, nego je pozvana živjeti svoju seksualnost na prigodan način, pozvana je voljeti svoje zvanje i darivati se po svome zvanju. Ako se osobi u formaciji ne pomogne na putu rasta i sazrijevanja u psihoseksualnoj dimenziji, onda se vrlo vjerojatno može očekivati niz bihevioralnih obrazaca i stavova, intrapsihičkih previranja koji mogu rezultirati narušenim interpersonalnim odnosima, a koje karakterizira dominacija i arogancija ili popustljivost i povlačenje.

Na temelju 200 analiziranih procjena osobnosti i podataka koji su dobiveni metodom dubinskog intervjua kod svećeničkih i redovničkih kandidata, te već zaređenih svećenika, redovnika i redovnica, uvidjelo se da 198 osoba prve informacije o seksualnosti nije dobilo u krugu obitelji, od roditelja, već od prijatelja, vršnjaka, preko pornografskih časopisa, eksperimentirajućih odnosa koji su česta pojava kod djece predškolske dobi koja istražuju svoju seksualnost.³⁸ Samo dva ispitanika dobila su prve informacije o seksualnosti od roditelja uz otvorena i dobi prikladna objašnjenja. Gotovo svi ispitanici govore o tome da prve informacije nisu bile takve da su mogli zaključiti kako je seksualnost nešto lijepo, ljudsko, Božji dar, nego nešto o čemu se *ne smije* pričati s roditeljima, tabu-tema, zabranjeno, dok emocije koje su povezane s temom seksualnosti u ranoj dobi, ali i sad kad su odrasli, pobuđevale su sram, stid, gađenje, krivnju i strah. Tri kandidata povezivala su seksualnost s perverzijom, u smislu da seksualnost ne može ne biti perverzna. Takve dinamike otežavaju rast i razvoj afektivne i seksualne dimenzije, a posljedice fiksacije vidljive su kasnije u životu i odnosima. Neki od najčešćih znakova psihoseksualne nezrelosti, koji su lako uočljivi kod svećeničkih kandidata i već zaređenih svećenika/redovnika: manipulativna ponašanja i afektivne ucjene, velika afektivna ovisnost o drugima, ekstremno traženje pažnje i priznanja, traženje direktnih ili indirektnih seksualnih gratifikacija, česti padovi u življenju celibata, čistoće, seksualne ili

³⁸ Autorica analiziranih jedinica je dr. sc. Sanda Smoljo-Dobrovoljski, a podatci su prikupljeni u okviru procjene osobnosti koje je autorica radila u Italiji, Bosni i Hercegovini i Hrvatskoj od 2011. do 2023. godine.

agresivne opsesivne misli, kompulzivna ponašanja: masturbacija³⁹, cyber-pornografija⁴⁰, zavodničko ponašanje, seksualizirani govor, dvosmislene poruke⁴¹, slabo usmjeravanje emocija i nedostatak sublimatornih kanala⁴².

Iz svega dosad rečenog u prvom dijelu članka možemo zaključiti da su seksualno zdravlje i afektivna uravnoteženost sastavni dio službe i života svećenika i onih koji se to pripremaju jednoga dana postati. Rast i razvoj u psihoseksualnoj dimenziji ne smije se gledati samo u perspektivi preventivne narađvi kako bi svećenik izbjegao probleme, iskušenja i skandale. Takvo poimanje bilo bi isuviše limitirano, obrambeno i rigorozno. Rast bi se trebao gledati u smjeru da pomogne svećeniku kako bi što ispunjenije, radosnije i svetije živio te tako privlačio druge i pomagao drugima da žive radosno svoje poslanje.

2. Intervencije za poboljšanje zdrave integracije psihoseksualne i duhovne dimenzije u svećeničkom životu⁴³

Crkveni dokumenti s većim ili manjim naglaskom ističu kako je ljudska formacija temelj cjelokupne svećeničke formacije koja obuhvaća još duhovnu, intelektualnu i pastoralnu formaciju.⁴⁴ Ljudska i duhovna formacija su kao dva

³⁹ Masturbacija je često znak problema koji se nalazi u drugom dijelu osobnosti. Autoerotizam ili masturbacija može biti ispusni ventil za druge konflikte: osobne ili interpersonalne. Instinkt koji vodi prema masturbaciji postoji, *ali ne kao prisila na psihički aparat* koja traži ispusni ventil, već kao model koji se nesvjesno aktivira kada stimulacija koja dolazi iz okoline »posuđuje« taj tip reakcije. U masturbaciji postoji »ja« koji se služi instinktom, a ne jedan impuls koji određuje čovjeka. To je posebno važno razumjeti kod mladih jer je kod njih masturbatorni impuls često potaknut dosadom, tjeskobom, samocom, rigidnim ponašanjem, negiranjem vlastitih emocija i intelektualnim obranama. O toj temi vidi u: Samuela RIGON – Claudia CIOTTI, *La masturbazione. Considerazioni psicodinamiche*, u: *Tredimensioni*, 5 (2008.), 303-312.

⁴⁰ Usp. Rene MOLENKAMP – Luisa M. SAFFIOTTI, *The Cybersexual Addiction*, u: *Human Development*, 22 (2001.) 1.

⁴¹ Usp. Franco DECAMINADA, *Maturità affettiva e psicossessuale nella scelta vocazionale. Una prospettiva psicologica*, Saronno, 1995., 145.

⁴² Sublimatorni kanali su zdravi načini aktivnosti, kreativni hobi preko kojih osoba kanalizira neugodne emocije i frustraciju. O tome vidi u: Glen O. GABBARD, *Psychodynamic Psychiatry in Clinical Practice*, Washington, DC, 2005., 37.

⁴³ Intervencije koje spominjemo odnose se jednako na svećeničke kandidate u bogosloviji kao i na redovničke kandidate u redovničkim zajednicama.

⁴⁴ Usp. DRUGI VATIKANSKI KONCIL, *Optatam totius. Dekret o odgoju i obrazovanju svećeničkih kandidata* (28. X. 1965.), br. 4 i 11, u: *Dokumenti*, Zagreb, ⁵1998. (dalje: OT); KONGREGACIJA ZA KATOLIČKI ODGOJ, *Ratio fundamentalis institutionis sacerdotalis. Odgoj i obrazovanje svećeničkih kandidata i drugi dokumenti* (19. III. 1985.), Zagreb, 1986., br. 39; PDV, br. 43; KONGREGACIJA ZA KLER, *Dar svećeničkog zvanja. Ratio fundamentalis institutionis sacerdotalis. Temeljne odredbe o svećeničkom odgoju i izobrazbi* (8. XII. 2016.), Zagreb, 2017., br. 94.

krila koja pomažu svećeniku da se uzdigne na prikladnu razinu služenja Bogu i ljudima kako bi njegova ličnost povjerenim vjernicima bila most, a ne zapreka za njihov susret s Bogom i njihov rast u vjeri (usp. PDV 43). Kako bi služba svećenika gledano ljudski bila što vjerodostojnija i prihvatljivija, svećenik mora biti sposoban poticati susret i dijalog, zadobiti povjerenje i suradnju, donositi objektivne sudove, ne smije biti arogantan ni svadljiv, nego ljubazan, druželjubiv, iskren, razborit, diskretan, velikodušan, spreman shvatiti, oprostiti i utješiti, biti sposoban za odnose s drugim ljudima jer je svećenik prije svega čovjek zajedništva. Nove odredbe o svećeničkom odgoju i obrazovanju ističu kako je cilj ljudske formacije na psihološkom području izgrađivanje stabilne ličnosti koju obilježavaju osjećaj uravnoteženosti, emocionalna stabilnost, vladanje nad vlastitim porivima, dobro integrirana spolnost, odgovornost te objektivna percepcija osoba i događaja.⁴⁵

Izgradnja zdrave i psihički stabilne ličnosti budućeg svećenika u nekim slučajevima će tražiti intervencije koje nadilaze kompetencije odgojitelja, a na koje treba gledati kao prevenciju razvoja težih psihičkih poteškoća, rješavanje konkretnih poteškoća te kao poboljšanje psihičkog zdravlja budućih svećenika. Osim toga, Crkva ima dužnost omogućiti svećeničkim kandidatima da djelotvorno izgrađuju svoje čovječstvo, što uključuje i rješavanje psihičkih poteškoća ako one postoje kako bi kandidat postigao zadani cilj – stabilnu i integriranu ličnost i mogao što bolje izvršavati svećeničku službu.

2.1. Psihološka procjena kandidata kod primanja u bogosloviju

Briga za zdravu psihoseksualnu integraciju ne može započeti neposredno prije primanja svetih redova, nego već pri samom stupanju u bogosloviju ili redovničku zajednicu, odnosno ta integracija ima svoj početak u obitelji. Prije primanja kandidata u formaciju, dobro je napraviti psihofizičku procjenu kandidata.⁴⁶ Psihofizička procjena kandidata ima dva cilja. Prvi cilj je utvrditi postoji li kod kandidata neki psihički poremećaj zbog kojeg poglavari ne bi trebali primiti kandidata u formaciju. Drugi cilj je utvrditi postoje li psihičke poteškoće (kao npr. anksioznost, depresivnost, nesigurnost, iskrivljena seksualnost ili neke druge poteškoće) kako bi se kandidatu pomoglo nadvladati poteškoće i pomoći njegovu ljudskom rastu i razvoju. Zbog toga je prva procjena

⁴⁵ Usp. KONGREGACIJA ZA KATOLIČKI ODGOJ, *Ratio fundamentalis institutionis sacerdotalis. Odgoj i obrazovanje svećeničkih kandidata i drugi dokumenti* (19. III. 1985.), 95.

⁴⁶ Usp. Marco E. LUPARIA, *Profeti nell'ombra, Riflessioni sul discernimento vocazionale alla luce della riconoscenza*, Città del Vaticano, 2013., 39.

kandidata važna kako bi se upoznala njegova osobnost, motivacija njegove poteškoće, loše strane, ali i njegove dobre strane i njegovi resursi.⁴⁷

Smjernice za korištenje psihološke struke jasno naglašavaju kako već u trenutku kada kandidat izrazi želju za ulaskom u bogosloviju odgojitelj treba pomno upoznati njegovu ličnost, mogućnosti, sklonosti i moguće rane te procijeniti njihovu narav i intenzitet.⁴⁸ Isti dokument naglašava kako treba pripaziti na sklonosti nekih kandidata da umanjuju ili poriču vlastite slabosti te ne govore o ozbiljnim poteškoćama iz straha da neće biti primljeni ili da će biti otpušteni.⁴⁹ Nasuprot tomu, ima kandidata koji pretjerano ističu svoje poteškoće, držeći da su to nepremostive zapreke za svećenički poziv. Dobra prva procjena kandidata može pomoći da se izbjegnu teške poteškoće, neugodnosti, psihički problemi i poštediti odgojitelje da se nađu u nepripadajućoj ulozi člana terapeutskog tima. Osim toga, prva psihološka procjena može dati dragocjen uvid na čemu kandidat treba raditi kako bi postigao afektivnu i duhovnu zrelost.

2.2. Psihološko savjetovanje ili psihoterapija

Ne može se očekivati da odgojitelji u bogosloviji budu stručnjaci za psihičko zdravlje, no moraju imati dovoljnu psihološku izobrazbu kako bi prepoznali moguće psihičke smetnje kandidata.⁵⁰ Kada poteškoće koje pokazuje ili osjeća kandidat premašuju sposobnost njegova suočavanja i resurse bogoslovije, potrebno je obratiti se psihologu ili psihoterapeutu. Psihološko savjetovanje nije samo namijenjeno rješavanju problema nego može biti prilika za zdraviji rast i razvoj. Dokument naslovljen *Smjernice za korištenje psihološke struke u primanju i odgoju svećeničkih kandidata* ističe kako oni koji žele ući u sjemenište pokazuju »utjecaj sve prisutnijeg mentaliteta kojeg karakteriziraju konzumizam, nestabilnost u obiteljskim i društvenim odnosima, moralni relativizam, krivi pogled na spolnost, oskudnost izbora, sustavno nijekanje vrijednosti od strane medija« te da kandidati »imaju različita ljudska, obiteljska, profesionalna, intelektualna i afektivna iskustva koja su na različite načine ostavila još nezaliječene rane i koja uzrokuju smetnje«. ⁵¹ Spomenuti dokument nabraja neke probleme koji mogu postati zapreka za rast u zvanju kao što su »prevelika afek-

⁴⁷ Usp. *Isto*, 40-43.

⁴⁸ Usp. KONGREGACIJA ZA KATOLIČKO ODGOJ, *Smjernice za korištenje psihološke struke u primanju i odgoju svećeničkih kandidata*, Zagreb, 2009., br. 8.

⁴⁹ Usp. *Isto*.

⁵⁰ Usp. *Isto*, br. 4.

⁵¹ *Isto*, br. 5.

tivna ovisnost, pretjerana agresivnost, nedovoljna sposobnost osobe da vjerno ispuni preuzete obveze i uspostavi ozbiljne odnose utemeljene na otvorenosti, povjerenju i suradnji s drugim pitomcima i autoritetima, nejasan ili još uvijek nedovoljno definiran spolni identitet ili spolna orijentacija⁵².

Duhovnik i odgojitelji u bogosloviji najčešće nemaju kompetencije za rješavanje takvih problema. Zbog toga psiholog kao vanjski suradnik može značajno pomoći u razrješavanju različitih psihičkih i seksualnih poteškoća i pridonijeti zdravoj integraciji psihoseksualne i duhovne dimenzije kandidata. Psihologa kao vanjskog suradnika sjemeništa mogu izabrati poglavari ili sam kandidat može izabrati nekog psihologa, kojeg mu odgojitelji trebaju odobriti.⁵³

Zaključno se može reći da Crkva prepoznaje i naglašava kako je ljudska formacija temelj cjelokupne svećeničke formacije, međutim praktično se toj dimenziji posvećuje vrlo malo vremena. Nedostaje zapravo jasan temeljni program ljudske formacije koji bi jamčio da su ciljevi koje spominju nove odredbe o svećeničkom odgoju i obrazovanju naslovljene *Dar svećeničkog zvanja* iz 2016. postignuti, a to je izgradnja stabilne, uravnotežene i odgovorne ličnosti.

2.3. Radionice za poglavare

Kako bi odgojitelji u bogosloviji mogli što bolje promicati cjeloviti rast osobe i ljudsku formaciju, korisna bi im bila suradnja sa stručnjacima za psihičko zdravlje.⁵⁴ Na tim radionicama mogle bi se obrađivati i produbljivati različite teme koje su važne za njihov rad s kandidatima. Teme s kojima bi se odgojitelji trebali upoznati praktično i teorijski su teme iz razvojne psihologije, psihopatologije i praksa savjetovanja. Iz razvojne psihologije odgojitelji moraju biti svjesni kakav negativan učinak na psihosocijalni i kognitivni razvoj mogu imati različiti rizični faktori tijekom odrastanja (rastava, traume, ovisnost ili mentalna bolest roditelja, disfunkcionalna obitelj itd.).⁵⁵ Što se tiče psihopatologije, odgojitelji bi trebali biti upoznati s osnovnom klasifikacijom duševnih poremećaja i konkretnim simptomima koji upućuju na neki duševni poremećaj (poteškoću) kako bi ga mogli lakše prepoznati i pomoći kandidatu.⁵⁶ Treće, svaki odgojitelj u bogosloviji, ali i svaki svećenik trebao bi biti upoznat teo-

⁵² Isto, br. 8.

⁵³ Isto, br. 12.

⁵⁴ Isto, br. 4.

⁵⁵ Usp. Laura E. BERK, *Dječja i razvojna psihologija*, Jastrebarsko, 2015., 10-11.

⁵⁶ Usp. Gerald. C. DAVISON – John M. NEALE, *Psihologija abnormalnog ponašanja i doživljavanja*, Jastrebarsko, 1999., 147-524.

rijski i praktično s osnovama savjetovanja kroz praktične vježbe i praktičan rad pod supervizijom u ulozi savjetovatelja i pacijenta kako bi stekao temeljne vještine savjetovatelja, a to su aktivno slušanje i vođenje procesa savjetovanja.⁵⁷

2.4. Grupa kao izvor podrške i rasta

Socijalna podrška ima važnu ulogu u promicanju psihičkog i fizičkog zdravlja. Polazimo od pretpostavke kako je psihološka podrška koja se može dobiti u grupi učinkovitija i produktivnija za razliku od one u individualnom susretu.⁵⁸ Sljedeći činitelji pridonose toj učinkovitosti podrške u grupi: smanjenje izoliranosti i usamljenosti, mogućnost intimnih razgovora koji omogućavaju izražavanje emocija i diskusiju, razgovor koji vodi do mijenjanja percepcije i uravnotežene vizije samog sebe, drugih i različitih situacija te poboljšanje strategija suočavanja pomoću vikarijskog učenja.⁵⁹

Dobra psihološka podrška povećava vjerojatnost boljeg tjelesnog zdravlja, a odnosi koji pružaju siguran i kvalitetan oslonac zaštitni su faktor u održavanju psihičkog zdravlja.⁶⁰ Osobe u čije zanimanje ulazi briga o drugima (liječnici, medicinske sestre i braća, savjetovatelji, socijalni radnici), a također i svećenici, više su izloženi stresorima i skloni izgaranju. Podrška grupe za njih može biti važna i korisna kako bi podijelili zajednička iskustva i dobili korisne informacije i podršku. Podrška je važan element u održavanju zdravlja, osobito kada se osobe suočavaju s razdobljima velikog stresa i snažnih pritisaka.⁶¹

Ključan element rada u grupi je tad da one mogu pružiti neposredna i dragocjena iskustva za osobni razvoj i osobnu podršku. Dijeljenjem svojih iskustava članovi grupe izlaze iz zatvorenosti u sebe, izražavaju svoje osjećaje i brige, dobivaju nove informacije, stječu nove uvide, mijenjaju percepciju i shvaćanje vlastite situacije u ozračju podrške s drugima koji imaju iste ili slične probleme.⁶² Svećenici bi mogli osnovati grupe u kojima mogu otvoreno razgovarati o poteškoćama u svom pastoralnu radu i svećeničkom životu.

⁵⁷ Usp. Harold H. HACKNEY – Sherry CORMIER, *Savjetovatelj – stručnjak. Procesni vodič kroz pomaganje*, Jastrebarsko, 2012.

⁵⁸ Usp. Keith NICHOLS – John JENKINSON, *I gruppi di sostegno*, Bologna, 2008., 19.

⁵⁹ Usp. *Isto*.

⁶⁰ Usp. *Isto*, 20-21.

⁶¹ Usp. *Isto*, 28.

⁶² Usp. *Isto*, 29.

2.5. Suradnja sa stručnjacima za psihičko zdravlje

Suradnja sa stručnjacima za psihičko zdravlje u obliku radionica, konferencija i praktičnih vježbi ima dva cilja. Prvi cilj je razvoj praktičnih kompetencija potrebnih za pastoralno savjetovanje vlastitih vjernika, a drugi cilj je obrada specifičnih problema vezanih uz svećenički život i pastoralne aktivnosti. Istraživanja među različitim konfesijama pokazuju da oni koji se bave pastoralom provode i pastoralno savjetovanje, ali im obično nedostaje prikladna priprema i praktični trening za obavljanje takve vrste pastorala.⁶³ Seamus O'Kane i Rob Millar u svojem istraživanju o praksi savjetovanja među katoličkim svećenicima u Irskoj utvrdili su da svećenici savjetuju i spremni su pomoći, ali im nedostaju temeljne vještine savjetovanja.⁶⁴ Npr. svećenici se često koriste pitanjima, traže objašnjenja, daju savjete, ali uopće ne rade parafraze i zrcaljenja koje su temeljne sposobnosti savjetovanja. Savjetovanje koje nude svećenici najviše je kognitivnog tipa, a malo je usmjereno na emocije, prema kojima svećenici općenito pokazuju i određeni strah. Svećenicima često nedostaje teorijski okvir za praktičan rad te jasan *setting* i profesionalna granica između njega i onoga koji traži pomoć. Vjernici sve više dolaze i traže savjete za svoje konkretne probleme i očekuju pomoć od svećenika. Jedan važan dio pastorala u budućnosti svodit će se na pastoralno savjetovanje i duhovno vodstvo.

Istraživanja su pokazala da se oni koji se bave pastoralom u svojem radu susreću s vrlo zahtjevnim situacijama poput boli, smrti, straha, obiteljskih i bračnih problema, homoseksualnosti, depresije, problema vezanih uz alkohol i droge, obiteljskog nasilja, mentalnih poremećaja, HIV-a i samoubojstva.⁶⁵ Kako bi svećenik znao prikladno odgovoriti na takve situacije potrebno mu je praktično i teorijsko znanje o procesu savjetovanja i jasnoća o vlastitim

⁶³ Usp. Stephen M. BEAMOUNT, Pastoral Counseling Down Under: A Survey of Australian Clergy, u: *Pastoral Psychology*, 60 (2011.) 1, 117-131; Seamus O'KANE – Rob MILLAR, A qualitative study of pastoral counselling of Catholic priests in one diocese in Northern Ireland, u: *British Journal of Guidance & Counselling*, 30 (2002.) 2, 189-206; Michael MORAN – Kevin J. FLANELLY – Andrew J. WEAVER – Jon A. OVERVOLD – Winifred HESS – Clare Jo WILSON, A Study of Pastoral Care, Referral, and Consultation Practices Among Clergy in Four Settings in the New York City Area, u: *Pastoral Psychology*, 53 (2005.) 3, 255-266; Dale J. MANNON – Robert L. CRAWFORD, Clergy Confidence to Counsel and Their Willingness to Refer to Mental Health Professionals, u: *Family Therapy*, 23 (1996.) 3, 213-231; John R. BELCHER, Religious Education and Pastoral Counseling: The Classical Pentecostal Experience, u: *Pastoral psychology*, 53 (2004.) 2, 97-106.

⁶⁴ Usp. Seamus O'KANE – Rob MILLAR, A qualitative study of pastoral counselling of Catholic priests in one diocese in Northern Ireland, 189-206.

⁶⁵ Usp. Michael MORAN – Kevin J. FLANELLY – Andrew J. WEAVER – Jon A. OVERVOLD – Winifred HESS – Clare Jo WILSON, A Study of Pastoral Care, Referral, and Consultation Practices Among Clergy in Four Settings in the New York City Area, 255-256.

granicama i mogućnostima, tj. kada je nužno uputiti osobu stručnjacima za mentalno zdravlje gdje će dobiti daljnju stručnu pomoć. Zanimljivo je kako u biskupijama imamo različite centre i službe na raspolaganju vjernicima poput obiteljskih savjetovališta, centre za ranjive osobe, povjerenike za rad s invalidima, s mladima, s ministrantima, sa studentima, za zvanja, za medije i slično, no nemamo službu ili povjerenika za rad sa svećenicima u poteškoći. Svaka biskupija trebala bi imati osobu od povjerenja za rad sa svećenicima, odnosno osobu koju svećenici mogu kontaktirati kada imaju poteškoće. Na taj način bi se vjerojatno spriječili mnogi teži problemi koji nastaju kada svećenici pokušavaju sa svojim poteškoćama sami izaći na kraj ili kada dođe do eskalacije.

3. Prikaz rada na zdravoj integraciji psihoseksualne i duhovne dimenzije⁶⁶

Svrha prikaza ovih dvaju slučaja je dvostruka. Prvo, želimo pokazati konkretne izazove i probleme na putu zdrave integracije bilo da je riječ o svećeničkom kandidatu bilo o svećeniku. Drugo, iznosimo konkretan način rada s dvjema osobama i njihov osobni osvrt, tj. njihovo vrednovanje zajedničkog rada. Na taj način imamo dva pogleda na zajednički rad, jedan iz uloge terapeuta psihologa i drugi iz uloge klijenta pacijenta.

3.1. *Ante – bivši bogoslov*

3.1.1. Anamnestički podatci

Djetinjstvo: Ante (23) je bio u sjemeništu i u bogosloviji iz koje je izašao nakon tri godine. Završio je studij teologije i još uvijek razmišlja o tome da postane svećenik. Biološki otac ga nije priznao te s njime nije imao nikakav odnos ni kontakt do prije tri godine. Zakoniti otac mu je bio alkoholičar, no do njegove smrti je mislio kako mu je to biološki otac. On je počinio samoubojstvo kada je Ante imao petnaest godina. Majka mu je češće mijenjala partnere s kojima je bila u vezi. Jedina osoba na koju se mogao osloniti je bila majka, a majka se isto tako oslanjala na njega. U djetinjstvu se bojavao kada bi majka vikala i imala izljeve bijesa, tada bi se paralizirao. Kao malo dijete s pet godina svjedočio je silovanju majke, što je bilo strašno i traumatično iskustvo. Premda je svjesno

⁶⁶ Zahvaljujemo osobama koje smo nazvali Ante i Marko na njihovom pristanku i spremnosti da se iznesu pojedini podaci iz njihovog rada s dužnom brigom da sačuvamo njihov stvarni identitet.

i nesvjesno osjećao stalnu ljutnju i agresiju prema biološkom ocu, trenutno je zadovoljan njihovim odnosom. Prema vlastitom iskazu, osjeća više ljubavi u tatinoj grubosti, nego u majčinoj nježnosti.

Sjemenište i bogoslovija: U sjemenište se dobro uklopio, bio je uzoran, tamo se u drugom razredu zaljubio u »cimeru« s kojim je dijelio sobu, no duhovnik je smatrao da je to nešto prolazno i nevažno. U bogosloviji se u drugoj godini također zaljubio u jednog kolegu, taj odnos je bio afektivno nabijen, ali bez erotskih misli s njegove strane te nikada nije došlo do fizičkog zbližavanja ili seksualnog odnosa. Nekada mašta o ženskoj osobi, a nekada o muškoj osobi. Njegove homoseksualne fantazije povezane su s traženjem sigurnosti, nježnosti i pripadnosti.

U sjemeništu i bogosloviji osjećao je da je sve na mjestu, da je tamo gdje treba biti. Bio je potpuno uvjeren da ga je Bog pozvao u svećeništvo, sada često misli da to nije tako te da je to bila više njegova želja. U sjemeništu i bogosloviji živio je vrlo intenzivan duhovan život, znao je moliti četiri krunice na dan, cijeli časoslov, njegova duhovna iskustva bila su snažno emotivno obojena, čak se i bičevao. Kada bi osjećao seksualne napasti (želje i misli prema istom spolu) znao bi šetati cijelu noć po gradu dok ga ne bi prošle. Svoju religioznost opisuje kao patološku, smatra kako je u njoj tražio sigurnost, smisao, utjehu i emocionalno samozadovoljavanje. Prema njegovim riječima molitva je za njega bila poput neke kompulzije kojom se oslobađa straha i nesigurnosti te pridobiva Boga na svoju stranu. To posebno vidi nakon što je reducirao molitveni život jer su se pojavile neke druge kompulzivne radnje, npr. brojanje, slušanje iste glazbe ili istih filmova koji izazivaju smijeh i sjećaju ga na lijepe trenutke. U sjemeništu i bogosloviji doživljavao je ponekad tjeskobu i depresivne epizode te je uzimao antidepresive i anksiolitike. Kod Ante je vidljiva dispozicijska anksioznost, dosta je tjeskoban kada se nađe u novim i nepredvidljivim situacijama.

Nakon izlaska iz bogoslovije: Otkada je izašao iz bogoslovije pokušao je ostvariti veze s djevojkama, no nikada nije uspio u tome. Premda je razmišljao o ženidbi i obitelji, često ističe kako se u tome ne vidi. On sam kaže kako ima erotiziranu sklonost prema ženama i emotivnu sklonost prema muškarcima. Pokušao je ostvariti vezu s jednim muškarcem, no kada je shvatio koliko je promiskuitetan i neiskren odustao je. Kada se samozadovoljava osjeća veliku krivnju, tjeskobu i nemir. Dosta je »opsjednut« kontrolom seksualnosti te osjećajima, mislima i ponašanjima vezanim uz seksualnost. Seksualnost vidi kao nešto grešno i teret, nešto što treba pokoriti i kontrolirati.

Njegova najveća bojazan koja ga muči je da bi svećeništvo moglo značiti bijeg od laičkog ili obiteljskog načina života ili jednostavno činjenica da je

nesposoban za obitelj. Ante se boji da bi svećeništvo moglo značiti neostvaren život, boji se usamljenosti, promašenosti da ne upadne u depresiju i počini suicid. Trenutno je želja da postane svećenik vrlo jaka, a želja za vezom s nekom djevojkom gotovo i ne postoji. Anksioznost ga paralizira da učini bilo kakav korak jer novi korak stvara anksioznost, no ona proizlazi također iz nedostatka jasnog usmjerenja u životu. Antine psihološke i duhovne dinamike odražavaju potrebe za sigurnošću, intimnošću i prihvaćanjem. Rizični faktori (samoubojstvo i alkoholizam očuha, majčina nestabilnost, silovanje majke, nepoznavanje biološkog oca) koji su obilježili njegovo djetinjstvo i odrastanje učinili su ga afektivno i duhovno nezrelim te remete zdravu psihoseksualnu integraciju.

3.1.2. Interpretacije nastanka psihičkih poteškoća

Zbog odrastanja bez pravog oca Ante teško može s povjerenjem prihvatiti Boga kao dobrog i brižnog Oca i odlučiti se za svećeništvo. Dobar odnos s ocem i očinska toplina iznimno su važni za dobar kognitivni i socioemotivni razvoj.⁶⁷ Nedostatak očinske figure poremetio je konsolidaciju muškog identiteta i interiorizaciju sigurnosti i pouzdanja koje proizlaze iz očinskog autoriteta.⁶⁸ Kada je saznao tko mu je pravi otac, odlučio je napustiti bogosloviju i istražiti nepoznatu stranu svojeg porijekla. Čini se kako su njegove homoseksualne sklonosti odraz neispunjenih emocionalnih potreba za nježnošću, toplinom i prihvaćanjem koje dolazi od očinske figure. Za sebe smatra da je u sjemeništu i bogosloviji bio lažan, a sada je autentičan. Ta dva dijela svoje ličnosti naziva »Pobožnjaković« i »Baraba«.

Osjećaji krivnje, nemira i tjeskobe vezani uz seksualnost posljedica su nesvjesnog uvjerenja da time krši Božje zapovijedi i ugrožava zaštitu koju Bog pruža njemu i njegovoj majci. Trauma majčinog silovanja utisnula je u njega duboki strah i nesigurnost koji se mogu kontrolirati ako se živi po zapovijedima onoga koji je gospodar života i smrti, što stvara opsesivno-kompulzivnu duhovnost. Prema sistemskoj perspektivi trauma majčinog silovanja ih je »sudbinski sjedinila«⁶⁹ te teško može vidjeti i zamisliti svoj život bez majke. Bliska emocionalna povezanost i navezanost na majku (kao dijete preuzeo je ulogu majčinog partnera), daje mu osjećaj voljenosti i prihvaćenosti, ali ga koči da u slobodi i ne-

⁶⁷ Usp. Laura E. BERK, *Dječja i razvojna psihologija*, 435.

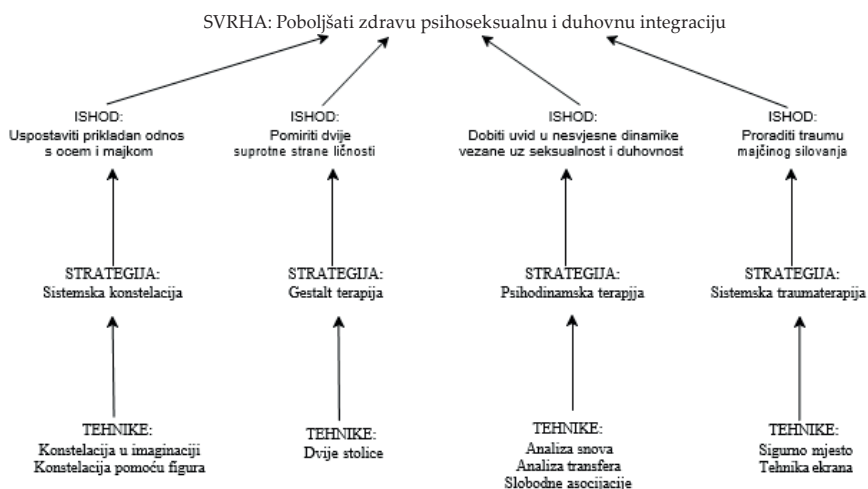
⁶⁸ Usp. Amedeo CENCINI, *L'ora di Dio. La crisi nella vita credente*, Bologna, 2010., 23.

⁶⁹ Usp. Bert HELLINGER – Gabriele TEN HÖWEL, *Annerkennen was ist. Gespräche über Verstrickung und Lösung*, München, 2007., 13.

opterećenosti odgovori na poziv i da se slobodno dariva drugim osobama zbog čega vjerojatno nije uspio ostvariti vezu ni sa jednom djevojkom.

Boji se ženskih emocija zbog neprimjerenog iskazivanja osjećaja s majčine strane tijekom djetinjstva. Njegova majka mu je nesvjesno prenijela poruke: »ne smiješ me iznevjeriti«, »ne smiješ me ostaviti« i »moraš me usrećiti«, čime ga je emocionalno vezala za sebe. Činjenica da je uvijek bio dobro i poslušno dijete, osobito u odnosu s majkom, koje je ispunjavalo ono što drugi od njega očekuju učinilo ga je osobom koja se boji zauzeti za sebe kako ne bi izgubio ljubav, pažnju i naklonost drugih. Takav stav u interpersonalnim odnosima gdje se boji jasno izreći što on misli i osjeća, stvara osjećaj glume i lažnog *selfa*. Dispozicijska i nesvjesna anksioznost stvaraju osjećaje zabrinutosti i tjeskobe u svim novim nepredvidljivim situacijama pa tako i zbog mogućeg neuspjeha u svećeničkom životu. Zbog svojih emocionalnih rana svećeništvo najviše vidi kao sigurnu luku i ispunjenje vlastitog smisla i života, a vrlo malo kao poziv na služenje drugima. Opisane psihičke dinamike remete i kočē donošenje jasne i konačne odluke za svećeništvo ili nešto drugo i ometaju sazrijevanje u duhovnom životu.

3.1.3. Plan Antina tretmana⁷⁰

⁷⁰ Usp. Richard B. MAKOVER, *Pianificazione dei trattamenti in psicoterapia*, Roma, 1999., 27-28. Struktura tretmana u oba prikazana slučaja temelji se na konačnom rezultatu. Takav način planiranja tretmana zove se »top down« i sastoji se od četiriju glavnih elemenata: svrhe, ishoda, strategija i tehnika. Svrha je najvažniji i željeni rezultat terapije, ishodi su dijelovi svrhe, specifični događaji koji omogućavaju postizanje željenog rezultata. Strategije su načini (najčešće psihoterapijski pristupi) za ostvarivanje ishoda, a tehnike su terapijske intervencije koje omogućuju ostvarenje neke strategije.

Plan tretmana temelji se na uočavanju i razrješenju važnih problema koji priječe zdravu integraciju, a to su: odnos prema roditeljima, dvije sukobljene strane ličnosti »Pobožnjaković« i »Baraba«, opsesivnost vezana uz seksualnost i duhovnost te prorada traumatičnog iskustva vezanog uz majčino silovanje.

3.1.4. Antin komentar na zajednički rad

»Duhovno vodstvo objedinjeno psihološkim savjetovanjem i psihoterapijom pomoglo mi je imati kvalitetniji duhovni život i mentalno zdravlje. Molitva više nije samozavaravanje i stvaranje idealne slike o sebi gomilanjem pobožnosti i time prikrivanjem mana, manjkavosti, rana i trauma. Molitva više nije potiskivanje mojih emocija i potreba. Sve više osjetim kako stojim u istini pred Bogom koji me ljubi i prihvaća, nemam potrebe biti netko drugi. Kroz psihoterapiju dogodila se osjetna preobrazba traumatičnih događaja moje afektivne memorije te nezdravih i zarobljavajućih odnosa. Duhovnici su mi davali savjete koji su zvučali kao prazne fraze koje ni oni ne znaju konkretizirati. (npr. predaj Gospodinu svoje rane, prihvati sebe, integriraj svoju seksualnost). Kao jedino rješenje poticali su intenziviranje molitvenog života ili zanemarivanje problema, što je u konačnici završilo težom depresivnom epizodom. Molitveni život, sustavan rad sa stručnom osobom i težnja za zrelošću i ostvarenjem vlastitog životnog poslanja ključ su postupnog napretka.«

3.2. Marko (svećenik)

3.2.1. Anamnestički i heteroanamnestički podatci

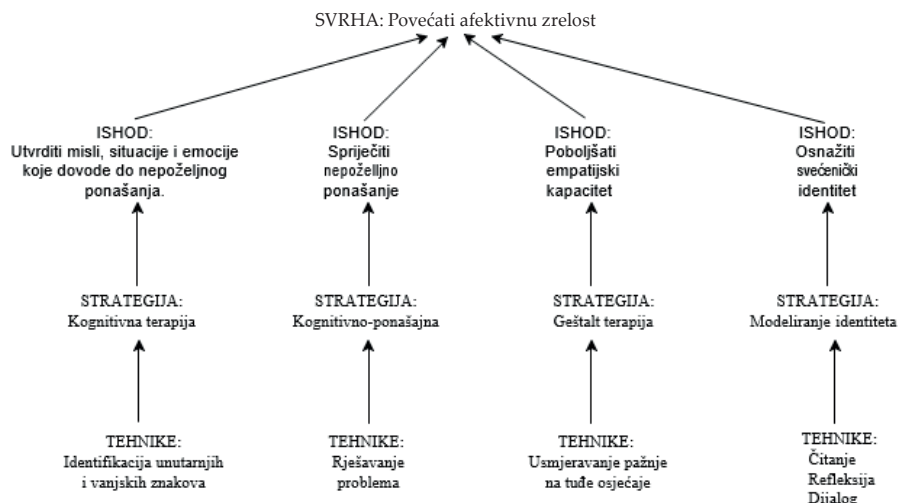
Marko (30) svećenik ponašao se seksualno neprimjereno prema više ženskih osoba, npr. komentirao je u porukama njihov tjelesni izgled i iskazivao želju za spolnim odnosom. Marko je odrastao zajedno s roditeljima i starijim bratom te je živio u funkcionalnoj obitelji koja mu je omogućila relativno dobar socioemotivni razvoj. U školi je bio dosta povučen i sramežljiv, čini se da nije naučio dijeliti svoje poteškoće i povjeravati se drugima. U bogosloviji nije imao nikakvih značajnih problema, ni psihičkih ni duhovnih, te nije uočena nikakva zapreka ili problem za primanje svetih redova. Vjernici su ga doživljavali kao dobrog, simpatičnog, vedrog i druželjivog svećenika.

3.2.2. Interpretacije psihičkih poteškoća

Marko nema nikakvu izraženu psihopatologiju, ali je u svojim odnosima prema ženama afektivno nezreo.⁷¹ Teško dolazi u kontakt sa svojim vlastitim emocijama i potrebama i teško ih prepoznaje. Čini se da je uzrok njegovih poteškoća izrazita povučенost, nedostatak bliskih podupirućih i intimnih odnosa te krivo rješavanje frustracije i ljutnje koje završava traženjem ugone i kompenzacijom u seksualnom području. Osim toga, Marko je imao slab i površan duhovni život bez duhovnog vodstva.

Njegova afektivna nezrelost očitovala se i u netočnoj percepciji drugih, tj. slaboj samoregulaciji vlastitog ponašanja s obzirom na ponašanje druge osobe (npr. kada je ustrajao u komunikaciji premda su ženske osobe pokazivale neugodu ili odbijale komunicirati na takav način). Afektivna nezrelost pokazala se i u tome da je puštao da ga vode vlastite strasti, impulsi i želje u odnosu prema mlađim ženskim osobama i u oslabljenoj kontroli seksualnih impulsa. Njegova afektivna distorzija očitovala se i u tome da nije poštovao profesionalne granice koje zahtijeva svećeničko zvanje te je iskoristio povjerenje koje ženske osobe imaju prema svećeniku.

3.2.3. Plan Markova tretmana

⁷¹ Afektivna nezrelost najčešće se očituje u načinima na koji osoba živi odnose s drugima. Često je riječ o nepoštovanju jasnih profesionalnih granica između svećenika i vjernika iskazivanjem neprimjerenih emocija (npr. zaljublivanja) i naklonosti ili neprimjerenim emotivnim reakcijama kao što su npr. pretjerani strah, autoritarnost, neutemeljena ljutnja, neprimjerena agresija, rigidnost i dominacija u interpersonalnim odnosima. Usp.

Plan tretmana za Marka temeljio se na tome da se otkriju uzroci njegova nepri-
mjerenog ponašanja kako bi se u budućnosti spriječilo takvo ponašanje, da do-
živi posljedice svojih postupaka iz perspektive žrtve i da ojača svoj svećenički
identitet. Osim toga, jedno od važnih pitanja bilo je na koji način želi iskoristiti
vrijeme koje mu stoji na raspolaganju. Marko je zaključio da želi produbiti svo-
je znanje iz dogmatike (crkveni sabori, mariologija), pastorala i duhovnosti. Za
osnaživanje svećeničkog identiteta izabrali smo dokument pod nazivom *Prez-
biter – navjesticatelj riječi, služitelj sakramenata i voditelj zajednice trećeg tisućljeća* te bi
svaki put raspravljali o nekim točkama tog dokumenta.

U tretmanu je odlučujući trenutak bio kada je postao svjestan kolike je
negativne psihičke i duhovne posljedice njegovo ponašanje ostavilo na neke
od žena s kojima je komunicirao na neprimjeren način. Smatra da je kroz to
teško iskustvo i psihoterapiju duhovno i psihički sazrio i promijenio se. Nijed-
no savjetovanje ili psihoterapija sa svećenikom ne može biti uspješna ako ne
uzima u obzir psihičku i duhovnu dimenziju. Psihička dimenzija i svećenički
identitet međusobno su povezane i ovisne dimenzije.⁷²

3.2.4. Markov osvrt na zajednički rad

»Uz, naravno, duhovni dio (misa, molitva, ispovijed i općenito duhovni život),
što je neizostavan dio svećeničkog života, svećenik je prije svega čovjek, te ove
psihoterapijske susrete gledam kroz ljudsku dimenziju, odnosno, da sam se
mogao drugom svećeniku povjeriti izvan sakramenta ispovijedi i duhovnog
razgovora, kao čovjek čovjeku, ne zaboravljajući pritom svećeničku dimenziju.
Iako sam u početku osjećao određenu nelagodu, svaki slijedeći susret bio sam
sve slobodniji i otvoreniji te sam susrete doživljavao doista kao mjesto sigurno-
sti i otvorenosti. Susreti su mi uvelike pomogli prije svega u tome da shvatim
što je bilo pogrešno (kako moje ponašanje ne utječe samo na mene, nego i na
druge), te što učiniti kako više ne bi dolazilo do takvog ponašanja (molitva, na-
ći područja teologije koje ću možda intenzivnije proučavati, slobodno vrijeme i
sl.). Psiholog me kroz razgovor, motivaciju, davanje »domaće zadaće« usmjerio
na što trebam obratiti pozornost, točnije što mogu učiniti da poradim na sebi.«

Giuseppe CREA – Fabrizio MASTROFINI, *Preti sul lettino*, Firenze, 2010., 38-78. Nasu-
prot tomu, afektivno zrela osoba odgovara na okolnosti i okruženje u kojem se nalazi
na prikladan, spontan i prilagodljiv način. Usp. Godfrey D'SA – Nanditha PEREIRA,
Human Maturity and Psychosexual Integration, u: Jose PARAPPULY – Jose KUTTIA-
NIMATTATHIL (ur.), *Psychosexual Integration and Celibate Maturity*, I, 28-29.

⁷² Usp. Marco E. LUPARIA, *Profeti nell'ombra, Riflessioni sul discernimento vocazionale alla
luce della riconoscenza*, 164-167.

Zaključak

U Crkvi je uvijek postojala jasna svijest o važnosti ljudske dimenzije u formiranju i odgoju budućih svećenika. No, u praksi se često ta ljudska formacija zanemarivala te se stavljao velik naglasak na intelektualnu i duhovnu formaciju, a mogući ljudski nedostaci nisu se shvaćali toliko ozbiljno. U radu polazimo, u skladu s crkvenim dokumentima o odgoju i obrazovanju svećeničkih kandidata, od toga da je ljudska formacija temelj za duhovnu, intelektualnu i pastoralnu formaciju. Pojmom *integracija psihoseksualne i duhovne dimenzije* definiramo složeni proces usklađivanja tjelesnih, kognitivnih, emotivnih, socijalnih, moralnih i duhovnih činitelja koji čine temelj procesa psihoseksualne integracije. Ako je bilo koji od tih činitelja odsutan, iskrivljen, slabo razvijen, put prema integraciji bit će usporen ili zaustavljen.

Cilj ljudske formacije je izgradnja psihički zdrave i stabilne ličnosti. Budući da kandidati za svećeništvo ulaze u zajednice i bogoslovije s različitim prethodnim iskustvima i ranama, odgojitelji će sve više trebati pomoć stručnjaka za mentalno zdravlje kako bi pomogli kandidatima u njihovoj psihoseksualnoj integraciji i postizanju afektivne zrelosti. Predložili smo tri intervencije koje smatramo da bi mogle biti od pomoći kandidatima i njihovim odgojiteljima u rješavanju psihičkih poteškoća i promociji mentalnog zdravlja, a to su psihofizička procjena kandidata, psihološko savjetovanje ili psihoterapija i praktične radionice za odgojitelje. Navodimo i dvije intervencije koje bi mogle pomoći svećenicima u njihovoj psihoseksualnoj integraciji, a to su grupe podrške za osobni rast i razvoj te suradnja sa stručnjacima za mentalno zdravlje.

Prvo, smatramo da je korisno i važno pri ulasku u bogosloviju ili neku zajednicu napraviti dobru psihofizičku procjenu kandidata kako bi se upoznale moguće psihičke poteškoće na kojima treba raditi, ali i njegovi resursi. Drugo, tijekom procesa formacije odgojitelji mogu kandidata uputiti na psihološko savjetovanje ili psihoterapiju bilo u dogovoru s njim bilo na njegov vlastiti zahtjev kako bi razriješio psihičke poteškoće koje priječe zdrav rast i razvoj. Treće, odgojitelji u bogosloviji ili zajednici trebali bi imati teorijska i praktična znanja o glavnim psihičkim poremećajima i problemima i o procesu savjetovanja kako bi mogli lakše uočiti psihičke poteškoće, bili učinkovitiji u pružanju pomoći i donošenju odluka o nastavku ili prekidu formacije. Četvrto, svećenici bi mogli profitirati u emotivnom i profesionalnom smislu kada bi postojale grupe gdje bi mogli raspravljati o svojim poteškoćama i izazovima u svakodnevnom radu. Peto, suradnja sa stručnjacima za psihičko zdravlje mogla bi pomoći svećenicima da steknu vještine i znanja koja bi im omogućila

bolje savjetovanje vjernika u njihovim poteškoćama, kvalitetniji pastoralni rad s različitim grupama te lakše nošenje s problemima koji proizlaze iz svećeničkog poziva.

Pomoću dvaju primjera praktičnog rada pokazali smo koje se sve poteškoće i problemi mogu javiti u procesu psihoseksualne integracije. Katkada to može biti zahtjevan i dug proces s neizvjesnim ishodom. Na kraju smo uvjereni da rad na ljudskoj dimenziji nikada nije uzaludan, bez obzira na to kakav bio ishod. U tome nas ohrabruju i osvrta dvojice klijenata koji su zajednički rad na vlastitim poteškoćama doživjeli kao nešto pozitivno što im je pomoglo u njihovu suočavanju s vlastitim psihičkim i duhovnim poteškoćama i napretku u procesu psihoseksualne integracije.

Summary

A HEALTHY INTEGRATION OF PSYCHO-SEXUAL AND SPIRITUAL DIMENSION IN THE LIFE OF A PRIEST

Sanda SMOLJO-DOBROVOLJSKI

Catholic Faculty of Theology, University of Zagreb
Vlaška 38, p.p. 5, HR – 10 001 Zagreb
sanda.smoljo@hotmail.com

Karlo ŠIMEK

Catholic Faculty of Theology, University of Zagreb
Vlaška 38, p.p. 5, HR – 10 001 Zagreb
karlosimek18@gmail.com

The awareness of importance of the human dimension in upbringing and education of priestly candidates has always existed in the Church. However, after the Second Vatican Council, it was becoming more and more clear that the human dimension is at the same time the foundation of the whole formation. In this article the author defines psycho-sexual integration and offers an overview of various psychological difficulties that might emerge during formation or later in the life of a priest. The second part of the article points out the importance of the human formation and proposes interventions that can facilitate the process of psycho-sexual integration and help with solving of psychological difficulties. These interventions refer to: psycho-physical evaluation of a candidate, psychological counselling or psycho-therapy, work with educators, support groups for priests, and cooperation with experts for mental health. At the end of the article the author offers a short review of work with a former priestly candidate and

with a former priest in order to show possibilities of efforts directed to the integration of psycho-sexual and spiritual dimension on concrete cases.

Keywords: human formation, psycho-sexual difficulties, psycho-sexual integration, psychological evaluation, psychological counselling